

Ardaloedd Draenio Mewnol yng Nghymru

Ymateb CNC i Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig, Senedd Cymru

Mawrth 2024

Gwybodaeth gefndir a chyd-destun

1. Mae rôl a phwrpas Byrddau Draenio Mewnol ac Ardaloedd Draenio Mewnol wedi'u diffinio yn Neddf Draenio Tir 1991. Prif ddiben Bwrdd Draenio Mewnol yw rheoli lefelau dŵr mewn ardal (yr Ardal Draenio Mewnol) lle mae angen draenio arbennig. Ardaloedd diffiniedig yw Ardaloedd Draenio Mewnol a "fydd yn cael budd, neu osgoi perygl, o ganlyniad i weithrediadau draenio" (Rhan 1, adran 1, isadran 1(a) o'r Ddeddf Draenio Tir). Mae gan Fyrddau Draenio Mewnol bwerau i "weithredu goruchwyliaeth gyffredinol dros yr holl faterion sy'n ymwneud â draenio tir o fewn eu hardal ddraenio" (Rhan 1, adran 1, isadran 2(a)). Mae Byrddau Draenio Mewnol hefyd yn Awdurdod Rheoli Risg o dan y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr, gyda chyfrifoldebau ar y cyd i reoli risgiau llifogydd ochr yn ochr ag Awdurdodau Rheoli Risg eraill.
2. Mae 13 Ardal Draenio Mewnol yng Nghymru (gweler Ffigur 1) a Cyfoeth Naturiol Cymru yw'r unig Fwrdd Draenio Mewnol ar gyfer yr 13 Ardal Draenio Mewnol hyn.
3. Ariennir y gwaith draenio mewn Ardaloedd Draenio Mewnol trwy gyfuniad o ardrethi draenio ac ardollau arbennig. Tybir bod yr holl dir ac eiddo o fewn Ardal Ddraenio yn elwa ar weithgareddau Ardal Draenio Mewnol ac felly eu bod yn cyfrannu at y costau cynnal. Codir ardoll arbennig ar awdurdodau lleol gan y Bwrdd, sy'n gyfrannol i werth blynyddol tir anamaethyddol. Telir ardrethi draenio gan dirfeddianwyr, ffermwyr a thenantiaid yn gyfrannol i werth blynyddol tir amaethyddol. Mae praesept, fel yr amlinellir yn adran 141 o Ddeddf Adnoddau Dŵr 1991, hefyd yn berthnasol, ac mae'n galluogi CNC i ofyn am gyfraniad gan Ardaloedd Draenio Mewnol ar gyfer gwaith sy'n hanfodol i'r Brif Afon o fewn Ardal Draenio Mewnol, gerllaw iddi, neu'n llifo ohoni neu iddi.
4. Rhan rôl CNC yw gosod ein praesept ar yr Ardaloedd Draenio Mewnol a chytuno ar yr ardollau arbennig a'r ardrethi draenio sydd eu hangen i ariannu gwaith yr Ardaloedd Draenio Mewnol. Bwrdd CNC, yn rôl y Bwrdd Draenio Mewnol, sy'n pennu'r ardrethi a'r ardollau.
5. Mae gennym ddau grŵp cyngori anweithredol ar gyfer Ardaloedd Draenio Mewnol Powys a Gwent. Mae Ardal Draenio Mewnol Gwent yn cynnwys Gwy Isaf a Chil-y-coed

a Gwynllŵg. Mae gennym bum grŵp cynghori anweithredol arall ar gyfer yr 11 ardal yng ngogledd-orllewin Cymru.

6. Diben grwpiau cynghori'r Ardaloedd Draenio Mewnol yw ymgysylltu â rhanddeiliaid a chwsmeriaid, gan ddarparu cyngor cynrychioliadol ac annibynnol i helpu i lywio penderfyniadau gweithredol Cyfoeth Naturiol Cymru. Yn ogystal, rhan o ddiben y saith grŵp cynghori yw argymhell ardrethi draenio ac ardollau arbennig i'w hystyried a'u cymeradwyo gan Fwrdd Cyfoeth Naturiol Cymru.

Effeithiolrwydd presennol y gwaith a wneir o fewn Ardaloedd Draenio

7. Yn ei rôl fel Bwrdd Draenio Mewnol, mae CNC yn ymgymryd â gweithgareddau gweithredol o fewn yr Ardaloedd Draenio Mewnol i gynnal cyrsiau dŵr ac adeileddau rheoli dŵr. Ariennir y gweithgareddau hyn o'r ardrethi a'r ardollau, gyda'r praesept yn cael ei ddefnyddio ar gyfer gwaith ar unrhyw Brif Afonydd dynodedig yn yr ardal. Gall CNC hefyd wneud gwaith sy'n ymwneud â rheoli perygl llifogydd yn y lleoliadau hyn yn rhinwedd ei swydd fel Awdurdod Rheoli Risg.
8. Ymgymerir â'r gweithgareddau hyn yn unol â pholisïau a gweithdrefnau CNC sy'n berthnasol ym mhob lleoliad, gan roi ystyriaeth ddyledus i ofynion rheoleiddiol, amgylcheddol, iechyd a diogelwch, caffael a chyfrifyddu. Mae yna amserlenni gwaith sy'n cael eu dilyn, ac mae'r rhain yn cael eu hadolygu o bryd i'w gilydd.
9. Ar adegau, rydym yn derbyn adborth ar gyfer mwy o waith i'w wneud yn yr Ardaloedd Draenio Mewnol, ond mae'n rhaid i ni weithio o fewn y cyllidebau wedi'u neilltuo sydd ar gael (o'r ardrethi ac ardollau). Rydym yn adolygu'r costau yr ydym yn eu hadfer ar gyfer pob un o'r Ardaloedd Draenio Mewnol – rydym yn ymwybodol o fathau penodol o gostau o fewn rhai Ardaloedd Draenio Mewnol lle nad ydym yn adfer ein holl gostau, ac rydym yn bwriadu cyflwyno cynigion gerbron ein Bwrdd yn ystod y gaeaf nesaf i gywiro hynny. Mae'r ardrethi a'r ardollau dros y blynyddoedd diwethaf wedi bod yn sefydlog yn bennaf, neu'n is na chyfraddau chwyddiant, ond rydym wedi cael rhai Ardaloedd Draenio Mewnol yn gwneud cais am ragor o waith gyda thalwyr taliadau yn fodlon talu drwy gynnydd uwch mewn ardollau ac ardrethi draenio. Mae costau ein gwaith yn anochel wedi cynyddu, ond ar yr un pryd mae'r ysgogwyr ar gyfer gwneud mwy o waith hefyd yn cynyddu (e.e. cyfraddau uwch ar gyfer glawiad, erydu ac ar adegau twf llystyfiant, i gyd oherwydd newid hinsawdd). Rydym am adolygu ein taliadau i sicrhau ein bod yn adennill costau llawn.
10. Cawsom adborth hefyd, ar adegau, fod ein 'cyfraddau uned' ar gyfer gwaith yn rhy ddrud, ond mae'n rhaid inni weithio i'r safonau a rheoliadau gofynnol, ac i reolau cyfrifyddu a chaffael.
11. Rydym yn croesawu adborth, ac rydym yn gweithio gyda'r grwpiau cynghori a thrwyddynt i wneud y gorau o'n darpariaeth, o fewn y cyllidebau sydd ar gael ac o fewn cylch gorchwyl y Byrddau Draenio Mewnol / Ardaloedd Draenio Mewnol.

Cynaliadwyedd y dull Ardaloedd Draenio yn y tymor hir

12. Mae'r dystiolaeth ar gyfer cynhesu byd-eang ac effeithiau ein hinsawdd sy'n newid wedi'i dogfennu'n dda. Mae'r effeithiau ar draws y byd yn sylweddol, ac nid yw Cymru'n wahanol i unrhyw le arall o ran gweld yr effeithiau hyn yn awr, gyda rhagolygon am ddigwyddiadau tywydd eithafol amlach i ddod. Mae ardaloedd isel (tua'r tir neu ar yr arfordir) yn arbennig o agored i'r effeithiau hyn, gan gynnwys erydiad a llifogydd amlach a mwy difrifol, ac (mewn ardaloedd arfordirol/llanw) cynnydd yn lefel y môr. Mae maint a graddfa effeithiau newid hinsawdd yn ei gwneud hi'n amhosib disgwyl gallu cadw'r sefyllfa bresennol ym mhobman, a dal y grymoedd naturiol hyn yn ôl. Hyd yn oed pe gallem, bydd y costau o wneud hynny yn enfawr.
13. Mae'n ofynnol i CNC ddilyn rheolau buddsoddi Trysorlys y DU, gan gynnwys wrth ddatblygu ei waith rheoli perygl llifogydd. Mae hyn yn golygu bod angen i'n hymyriadau rheoli perygl llifogydd fod yn gost-fuddiol yn economaidd. Mae rheolau buddsoddi'r llywodraeth yn golygu bod y buddion yn cael eu prisio'n bennaf mewn difrod economaidd i eiddo sy'n cael ei osgoi. Mae'n dilyn bod lleoliadau heb fawr o eiddo neu ddim ond ychydig o eiddo a fyddai'n elwa o waith rheoli perygl llifogydd â chost-fuddiant isel, ac mewn llawer o achosion mae'r costau'n gorbwyso'r buddion, sy'n golygu nad oes modd cyfiawnhau buddsoddiad yn economaidd.
14. Mae angen inni hefyd ddilyn gofynion y llywodraeth ar flaenoriaethu ein gwaith. Mae'n ofynnol i ni weithio ar sail risg wedi'i blaenoriaethu, gyda pherygl llifogydd yn cael ei reoli gan y perygl i eiddo. Mae hyn yn golygu y bydd ein hymyriadau'n cael eu blaenoriaethu i'r lleoliadau sydd â'r lefelau mwyaf o risg, wedi'u dylanwadu'n drwm gan nifer yr eiddo sydd mewn perygl. Mae'r gyllideb sydd ar gael yn ffactor sy'n cyfyngu ar yr hyn sy'n fforddiadwy, sy'n golygu efallai na fydd ymyriadau mewn lleoliadau â chost-fuddiant is yn symud ymlaen, ar sail fforddiadwyedd a blaenoriaethu.
15. Gyda'i gilydd, mae'r ystyriaethau economaidd a fforddiadwyedd hyn yn golygu bod ardaloedd lle nad oes llawer o eiddo neu ddim eiddo yn elwa â blaenoriaeth is ar gyfer buddsoddiad. Mae hyn yn anochel yn golygu bod ardaloedd gwledig yn llai tebygol o dderbyn buddsoddiad rheoli perygl llifogydd. Os caiff cyllidebau eu cyfyngu ymhellach, yna bydd angen i ni flaenoriaethu lleoliadau risg uwch yn fwyfwy. Mae ein gwaith Gofynion Buddsoddi Hirdymor a gyhoeddwyd yn ddiweddar wedi tynnu sylw at yr heriau buddsoddi sydd o'n blaenau – gweler [Cyfoeth Naturiol Cymru / Gofynion Buddsoddi Hirdymor ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd](#).
16. Dangosir lleoliad yr 13 Ardal Draenio Mewnol yn Ffigur 1. Er eu bod yn aml yn ardaloedd tir amaethyddol hanesyddol bwysig, maent yn nodweddiadol ar dir gwastad isel, wrth ymyl afon a/neu'r môr. Maent felly mewn lleoliadau sy'n arbennig o agored i effeithiau newid hinsawdd, e.e. llifogydd, erydu a/neu (mewn ardaloedd arfordirol/llanw) cynnydd yn lefel y môr. Yn nodweddiadol, bydd ganddynt hefyd lai o eiddo ynddynt, ac

yn llai tebygol o gael eu blaenoriaethu ar gyfer buddsoddiad (gweler y paragraffau uchod). Mae'r ddau ffactor hyn yn anochel yn golygu bod cynaliadwyedd yr ardaloedd hyn yn y tymor canolig i'r hirdymor felly yn ansicr; byddai angen buddsoddiad sylweddol i atal effeithiau newid hinsawdd, ac nid yw buddsoddiad yn debygol o gael ei flaenoriaethu o dan reolau presennol y llywodraeth.

17. Mae'n dilyn wedyn y bydd angen i'r Ardaloedd Draenio Mewnol hyn, fel llawer o leoliadau ledled Cymru a thu hwnt, addasu i'r newid yn yr hinsawdd. Mae'n codi amheuaeth ynghylch ymarferoldeb parhau i ganolbwyntio ar ddraenio yn yr ardaloedd hyn, ac amddiffyn yr ardaloedd hyn rhag llifogydd. Maent hefyd yn aml mewn ardaloedd amgylcheddol dynodedig neu sensitif, y mae angen eu hystyried a'u rheoli'n ofalus.
18. Yn yr un modd, nid ydym yn dweud bod yr ardaloedd hyn i gael eu gadael, heb unrhyw fuddsoddiad. Nid ydym ychwaith yn dweud ein bod yn dod i'r casgliad nad yw'n ymarferol parhau â gweithgareddau draenio. Ond ni allwn dybio mai'r dull cywir yw cynnal y sefyllfa bresennol. Rydym o'r farn y dylid cynnal adolygiad o ddiben a rôl Byrddau Draenio Mewnol / Ardaloedd Draenio Mewnol, a'r model gweithredu, a byddem yn fodlon chwarae ein rhan mewn adolygiad o'r fath ochr yn ochr â'r holl randdeiliaid. Mae hyn yn cyd-fynd â'r angen i adolygu'n barhaus ein hymatebion rheoli perygl llifogydd cyfunol a'n cynlluniau ar gyfer y dyfodol ym mhob rhan o Gymru, ac nid dim ond yn yr Ardaloedd Draenio Mewnol, wrth i ni ymateb i'r heriau sylweddol o'r argyfyngau hinsawdd a natur.

Ffigur 1: Lleoliad Ardaloedd Draenio Mewnol yng Nghymru (sylwch fod ardaloedd Cil-y-coed a Gwynllŵg a Gwy Isaf yn un Ardal Draenio Mewnol – sef Ardal Draenio Mewnol Gwent)

